

Іщенко А.О.

студент 1-го курсу магістратури факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах стрімкого реформування законодавства України окремі його інститути потрапляють до сфери юридичної невизначеності, що створює проблеми теоретичного і практичного значення. Однією зі сфер такої юридичної неузгодженості залишається проблема послідовного запровадження в законодавстві гарантій адвокатської діяльності та їх практичної реалізації [1]. На даний момент проблемою є прояви масових порушень прав адвоката не лише як захисника та представника у судовому процесі, але і правових гарантій його діяльності як представника професії зі спеціальним статусом. Такий статус викликаний призначенням адвокатури щодо виконання захисних та представницьких функцій, настановами зі збереження адвокатської таємниці, необхідністю протистояти проявам корупції, бюрократії, правового нігілізму, які проявляються в різних галузях суспільного життя. Тому є необхідним посилення функціонального впливу держави на всі негативні процеси у країні, пов'язані з реальними порушеннями гарантій адвокатської діяльності та зміцнення контрольно-наглядової функції у сфері забезпечення законності. За таких умов підвищується значення закріплених у ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2] гарантій адвокатської діяльності, проте форми та засоби їх реалізації потребують нормативного узгодження і додаткової наукової аргументації.

Під визначенням «Гарантії адвокатської діяльності» розуміється система умов і заходів правового характеру, передбачених у відповідних нормативно-правових актах, які забезпечують ефективну реалізацію адвокатом покладених на нього повноважень щодо надання правової допомоги, здійснення захисту та представництва у їх повному обсязі, зокрема, але не виключно, встановленими ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», іншими законами, підзаконними актами, міжнародними угодами, згода на ратифікацію яких надана Верховною Радою України.

На нашу думку, є нагальною потреба як найшвидше реагувати на проблеми реалізації та порушення гарантій адвокатської діяльності як на законодавчому рівні, так і в практичній площині. Все частіше українські адвокати через всі допустимі засоби зв'язку розміщують інформацію про перешкодження та втручання в їх діяльність, звертаються за допомогою та закликають до належного реагування всіх, хто причетний до захисту прав

адвокатів. У такий спосіб вони сподіваються на своєчасну підтримку не тільки з боку колег по професії, а й тих, хто у передбаченому законом порядку має охороняти та захищати їх права і реалізовувати гарантії адвокатської діяльності [3]. Проте ситуація в цій сфері залишається критичною, про що свідчать не тільки щорічні статистичні дані, наведені у Звітах «Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні», а й офіційні заяви Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності про бездіяльність правоохоронних органів у відстоюванні гарантій адвокатської діяльності [3]. Такий стан речей спонукав НААУ звернутися до міжнародних правозахисних організацій, які мають необхідні інструменти для змін на державну політику в цій сфері, а саме до уповноваженого представника управління спеціальних процедур офісу Верховного Комісара ООН з прав людини [4]. Отже, самі адвокати, представники Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності і Національна асоціація адвокатів України заявляють про грубе систематичне порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, що в існуючих умовах слід розцінювати як реальну загрозу професійній діяльності адвокатів та втручання в діяльність недержавного самоврядного інституту.

Досліджуючи проблематику дотримання гарантій адвокатської діяльності, необхідно обов'язково врахувати, що відповідно до змін, внесених до Конституції України щодо правосуддя: адвокатура в Україні є складовою системи правосуддя; засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності визначаються законом; адвокатура діє для надання професійної правничої допомоги; виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення; винятки щодо представництва адвокатів в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена можуть бути визначені законом.

Нормами процесуального законодавства передбачено: повну монополію адвокатів на здійснення захисту підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) та наданні правової допомоги свідку в кримінальному провадженні; часткову монополію адвокатів на здійснення представництва в адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному судочинстві. З огляду на зазначене порушення прав адвокатів і перешкоджання реалізації Гарантій слід розцінювати як загрозу не тільки для адвокатури, а й загрозу погіршення стану дотримання прав людини в Україні.

Слід зауважити, що проблеми порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності визнаються також на державному рівні. У Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., яка затверджена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 [5] зазначено, що «наявні системи правової допомоги також засвідчили свою недостатню функціональну спроможність, зокрема: невідповідність формального статусу адвоката фактичним умовам здійснення адвокатської діяльності, в тому числі недосконалість практичного забезпечення прав адвоката і гарантій адвокатської діяльності». А стратегічною метою Національної стратегії у сфері прав людини, яка затверджена Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501/2015 [6], є забезпечення гарантій професійної діяльності адвокатів.

Слід зазначити, що гарантії, крім національного законодавства, також визначені у міжнародних документах. Високі правові Стандарти Ради Європи та практика Європейського суду з прав людини вимагають забезпечення на національному рівні дотримання прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Вичерпний перелік міжнародних актів, які визначають гарантії адвокатської діяльності, сформував О. Дроздов у доповіді «Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення адвокатури України» [7]. Доречним є висновок дослідника: «одним із факторів дотримання гарантій адвокатської діяльності є забезпечення відповідності положень національного законодавства з питань адвокатури та адвокатської діяльності вимогам міжнародних документів».

Отже, зміст нормативно-правових актів, у яких містяться положення про гарантії адвокатської діяльності, відповідають загальноєвропейським стандартам у цій сфері та вимогам міжнародних документів. Проблема порушення прав адвокатів лежить в площині відсутності дієвих механізмів реалізації гарантій адвокатської діяльності. Неузгодженість між нормами процесуального законодавства і відповідними положеннями Закону щодо гарантій адвокатської діяльності створює підстави для їх ігнорування.

У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність адміністративних та судових органів, які мають і повинні на основі закону створити прогресивну практику встановлення порушення прав адвокатів і перешкоджання реалізації гарантій адвокатської діяльності та відповідного реагування, у тому числі шляхом притягнення до відповідальності винних осіб.

Список використаної літератури:

1. Гарантії адвокатської діяльності: поняття, генеза, значення. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 2. С. 284-289.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282

3. Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні. 2013–2018: Звіт. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB\(1\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf)

4. Тиск на адвокатуру загрожує погіршенням стану дотримання прав людини в Україні. URL: <http://unba.org.ua/news/3499-tisk-na-advokaturu-zagrozhuje-pogirshennyam-stanu-dotrimannya-prav-lyudyniv-ukraini.html>

5. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015/ URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

6. Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>

7. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення адвокатури України. *Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини* : міжнародна конференція (м. Київ, 30 серпня 2018 р.) : URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/news/ublikacii/Dopovid_Droz dov_30082018.pdf

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Нестерчук Лілія Петрівна**

Кальчева І.С.

студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФУНКЦІЇ АДВОКАТУРИ, НЕ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НАДАННЯМ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Як звертає увагу Н.М. Бакаянова, наряду з основною функцією адвокатури, пов'язаною з наданням правової допомоги, доцільно виділяти й інші, що не пов'язані з наданням правової допомоги. До них вчена відносить участь адвокатури у формуванні визначених законодавством органів та участь через обраних представників у здійсненні цими органами своїх повноважень [1]. Так, мова йде участь адвокатури у формуванні Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ), Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (далі – КДКП).

Звернемо увагу на якісний та кількісний склад суб'єктів формування цих органів, оскільки це питання є спірним вже тривалий час.